

poglavji Jezik in kultura, Etnolingvistika v krogu humanističnih disciplin, Problemi rekonstrukcije zgodneslovanske duhovne kulture, raziskave o arhaičnih šegah (npr. Iz »gramatike« slovanskih šeg, Sestavine ljudskega gledališča v južnoslovanskih prazničnih šegah, Balkanske šege: struktura in geografija), simbolika predmetov in dejstev (Prim.: Binarne opozicije tipa *desni – levi, moški – ženski*), zarodki slovanske demonologije (Odkod različni hudiči, V kakšnih oblikah se pojavljajo). Vsebuje razprave, ki so posvečene besedi v kontekstu kulture (Kulturna semantika slovanskega *vesel*, Ljudska etimologija in »etimološka magija« itn.), upoštevani sta slovanska frazeologija in »semiotika drobnih folklornih form (= folklornih obrazcev).

Zbornik bo koristen za humanistiko (lingvistiko, zgodovino, etnologijo, folkloristiko, specialiste v kulturologiji) in za vsakega bralca, ki se zanima za zgodovino kulture. Tako so pospremili knjigo v svet njeni uredniki.

Delo bo vsekakor dobrodošlo tudi slovenskim strokovnjakom z navedenih področij, saj je bil avtor eden redkih, ki je v svojih razpravah upošteval tudi slovensko gradivo. Še posebej zaželeni so njegovi članki o slovanski frazeologiji s stališča etnologije in semiotike malih folklornih form, pri nas imenovanih folklorni obrazci. Enako bo koristno za raziskovalce šeg in mitologije, ki pri nas dobiva nov zagon. Ne gre, da bi vsako razpravo posebej obnavljali in zavzemali do nje svoje stališče, saj bo prilika za to pri posameznih specializiranih raziskavah na témo posameznega poglavja iz Tolstojeve knjige. Vsekakor zelo dobro, da je knjiga na razpolago.

Marija Stanonik

MARKO TERSEGLAV, Uskoška pesemska dediščina Bele krajine.
Zbirka ZRC, 11, Ljubljana, Založba ZRC, 1996, 256 str.

Monografska predstavitev uskoške pesemske dediščine v Beli krajini dr. Marka Tersegla na celovit način odstira pogled na problematiko, ki so jo doslej obravnavali predvsem zgodovinarji. Brez raziskovalnih bližnjic razkriva poti in pesemsko izročilo pribegov v Beli krajini in celotno dediščino uvršča v širši zgodovinski in življenjski kontekst.

Avtor, ki se tudi sicer posveča vprašanju medetničnih prepletanj, se je za raziskavo pesemske dediščine belokranjskih Uskokov odločil premišljeno: čeprav živijo med Slovenci že 400 let, je njihova ljudska kultura Slovincem praktično neznan, kar predvsem velja za ljudsko pesništvo. Prepletanje različnih kultur, pesmi in jezikov se najmočneje izraža prav v Beli krajini, zato se je naloga omejila samo na ljudskopesemski repertoar na tem področju. Pokrajine, kjer se je uskoška kontinuiteta že izgubila (Štajerska, Primorska), so vključene le v uvodni, zgodovinski del študije. Bela krajina je

hkrati edina ohranila kontinuiteto kulturnih prepletanj dveh oziroma treh južnoslovanskih narodov, in sicer vsaj od 16. stoletja do danes. Pri presoji sodobnosti avtor upošteva tudi vpliv medijev in nekdanj skupno življenje v Jugoslaviji.

V uvodu je izpostavljena dilema, ali gre v Beli krajini za sobivanje različnih kultur, ki so se v času in prostoru med seboj tako prepletle, da lahko govorimo o Beli krajini kot o posebnem kulturnem področju, ali gre za različne kulture s samosvojimi in tako različnimi tendencami, da vsaka zase predstavlja svoj svet brez notranjih povezav.

Zastavljena vprašanja raziskava, ki je bila hkrati tudi doktorska disertacija, razrešuje z obširno analizo in jo z jasnimi koordinatami postavlja v življenjski kontekst: tako so osvetljeni dogajanje na Balkanu od 14. do 18. stoletja, sama Bela krajina, religiozna podoba pribegov, uskoški priimki in nacionalna in jezikovna podoba Bele krajine.

Osrednji del je posvečen srbsko-hrvaškimi ljudskim pesmim na Slovenskem. Analiza je zasnovana na več tematskih sklopih. Največji poudarek je na izčrpni analizi vsebinske podobe pesmi in na primerjavi z drugimi srbsko-hrvaškimi variantami, ta pregled pa je narejen po posamičnih pesemskih zvrsteh – od raznih vsebinskih tipov pripovednih pesmi do obrednih, plesnih, pivskih, šaljivih, otroških, stanovskih pa do nabožnih in ljubezenskih. Razgrnjena je verzološka podoba, analizirani so jezik, leksika in pesniški izraz. Opozorjeno je tudi na pomen glasbene podobe. Na podlagi vseh teh elementov avtor ugotavlja prepletanja, sorodnosti in različnosti in vzroke za to. Dodani so etnološki in folkloristični komentarji, da nam je razumljivejši miselni in čustveni svet dinarske kulture.

Zaključku in angleškemu povzetku sledi obširno gradivo, prav tako razvrščeno po posamičnih tipih, ki pri pesmih navaja tudi znane srbske in hrvaške variante. Tako je analiziranih 300 srbohrvaških pesmi, ohranjenih v krajih, ki so jih nekoč naselili Uskoki katoliške in pravoslavne vere. Knjiga prinaša t. i. uskoške pesmi, torej tiste, ki naj bi se med begunci ohranile od njihove naselitve v Sloveniji, in tiste, ki so v Belo krajino prišle v novejšem času iz hrvaških in bosanskih krajev, ki so jih prav tako v 15. in 16. stoletju naselili Uskoki. Te objave pa, žal, ne vključujejo tudi notnih zapisov.

Monografska predstavitev belokranjskega uskoškega pesemskega izročila tako prinaša izčrpen vpogled v tisti del slovenskega etničnega prostora, ki je v etnološkem in folklorističnem pogledu povsem samosvoj, torej prostora, ki kljub prepletanjem navzven ustvarja enotno, samosvojo kulturo. Osamosvojitve Slovenije vnaša v ta prostor nove dimenzije, morda pa tudi nove raziskovalne potrebe in možnosti.

Marija Klobčar